

Юридичні науки

УДК 340.5

Павлова Юлія Володимирівна

студентка спеціальності «Міжнародне право»

Інституту міжнародних відносин

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Павлова Юлия Владимировна

студентка специальности «Международное право»

Института международных отношений

Киевского национального университета имени Тараса Шевченко

Pavlova Yuliia

Student of Specialty of International Law of the

Institute of International Relations of the

Taras Shevchenko Kyiv National University

**СПІВВІДНОШЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ТА НАЦІОНАЛЬНИХ
ПІДХОДІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ КАТУВАННЯ:
ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ**

**СООТНОШЕНИЕ МЕЖДУНАРОДНЫХ И НАЦИОНАЛЬНЫХ
ПОДХОДОВ К ОПРЕДЕЛЕНИЮ ПОНЯТИЯ ПЫТКИ:
ПРОБЛЕМНЫЕ АСПЕКТЫ**

**THE RELATIONSHIP BETWEEN INTERNATIONAL AND NATIONAL
APPROACHES TO THE DEFINITION OF TORTURE: PROBLEMATIC
ASPECTS**

Анотація. У науковій статті представлено найважливіші етапи еволюції та закріплення дефініції «катування» у міжнародних нормативно-правових актах, та досліджено суттєві невідповідності та

розрізнення між досліджуваними дефініціями і підходами, що було покладені в основу їх розробки. Виокремлення конкретних ознак, що характеризувалися певними елементами нового змісту у дефініціях або обмеження визначення більш вузькими характеристиками у порівнянні з попередніми дефініціями дозволило порівняти міжнародні підходи до закріплення поняття катування у контексті визначення основних елементів складу злочину (об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт, суб'єктивна сторона) та виділити їх основні переваги і недоліки. У статті окрему увагу присвячено дослідженню поетапного процесу встановленню заборони катування та нормативному визначенню поняття даного злочину у національному законодавстві, також досліджено усі редакції статті 127 «Катування» Кримінального Кодексу України та підстави, що обґрунтовували зміну підходів національного законодавця до характеристики даного злочину. Визначено вплив кожної з вищезгаданих редакцій статті на елементи складу злочину катування, особливо у контексті визначення суб'єкта злочину та наслідків, які тягне за собою закріплення того, що суб'єкт злочину є загальним або спеціальним. Вагомим результатом дослідження стало визначення фактичного співвідношення понять «катування», що містяться у міжнародних нормативно-правових актах та Кримінальному Кодексі України з визначенням основних причин невідповідності двох порівнюваних дефініцій у контексті елементів складу злочину. Практична цінність дослідження проведеного в рамках написання наукової статті обґрунтовується визначенням нормативних проблем, що перешкоджають ефективному функціонуванню механізму правової протидії катуванню в Україні та формулювання пропозицій спрямованих на їх усунення.

Ключові слова: катування, міжнародні стандарти у сфері протидії катуванню, особливості складу злочину «катування», загальний та спеціальний суб'єкт злочину, імплементація міжнародних стандартів.

Аннотация. В научной статье представлены наиболее важные этапы эволюции и закрепления дефиниции «пытки» в международных нормативно-правовых актах, и исследованы существенные несоответствия и различия между исследуемыми дефинициями и подходами, которые были положены в основу их разработки. Выделение конкретных свойств, которые характеризовались определенными элементами нового содержания в дефинициях или ограничения определения более узкими характеристиками по сравнению с предыдущими дефинициями позволило сравнить международные подходы к закреплению понятия «пытки» в контексте определения основных элементов состава преступления (объект, объективная сторона, субъект, субъективная сторона) и выделить их основные преимущества и недостатки. В статье особое внимание посвящено исследованию поэтапного процесса установлению запрета пыток и нормативному определению понятия данного преступления в национальном законодательстве, также исследованы все редакции статьи 127 «Пытки» Уголовного Кодекса Украины и причины, обосновывающие изменение подходов национального законодателя к характеристике данного преступления. Определено влияние каждой из вышеупомянутых редакций статьи на элементы состава преступления пытки, особенно в контексте определения субъекта преступления и последствий, которые влечет за собой закрепление того, что субъект преступления является общим или специальным. Весомым результатом исследования стало определение фактического соотношения понятий «пытки», которые содержатся в международных нормативно-правовых актах и Уголовном Кодексе Украины с определением основных причин несоответствия двух сравниваемых дефиниций в контексте элементов состава преступления. Практическая ценность исследования, проведенного в рамках написания научной статьи обосновывается определением нормативных проблем,

препятствующих эффективному функционированию механизма правового противодействия пыткам в Украине и формулировкой предложений направленных на их устранение.

Ключевые слова: пытки, международные стандарты в сфере противодействия пыткам, особенности состава преступления «пытки», общий и специальный субъект преступления, имплементация международных стандартов.

Summary. *The scientific article presents the most important stages of the evolution and legislative embodiment of the definition of "torture" in international legal acts, examines significant inconsistencies and differences between the definitions concerned and the approaches that were used as the basis for their development. Defining specific properties characterized as certain elements of new content or properties limiting the definition to more narrow characteristics in comparison to the preliminary definitions allowed the researcher to compare international approaches to the legal enforcement the concept of "torture" in terms of defining the main elements of a crime (object, objective side, subject, subjective side) and to highlight their main advantages and disadvantages. The article focuses on the study of a phased process of establishing the prohibition of torture and defining of the concept of torture in national legislation; all amendments of Article 127 "Torture" of the Criminal Code of Ukraine and the reasons justifying the changes in the approaches to the characteristics of torture are also investigated. The effect of each of the aforementioned amendments on the elements of the crime of torture is determined, especially in terms of defining the subject of the crime and the consequences of setting forth the fact that the subject of the crime is general or special entails. A weighty result of the study is the determination of actual relationship between the concepts of "torture" enshrined in international legal acts and the Criminal Code of Ukraine and the definition of the main reasons*

for the incompatibility of the two definitions compared. The practical value of the research lies in the factual definition of problems that impede the effective operation of the mechanism of legal counteraction against torture in Ukraine and the formulation of proposals aimed at eliminating them.

Key words: *torture, international standards in the field of combating torture, the specifics of the crime of torture, general and special object of a crime, implementation of international standards.*

Постановка проблеми. Заборона катування є однією з найважливіших гарантій прав людини та запорукою існування будь-якого розвиненого демократичного суспільства. На сучасному етапі розвитку міжнародної спільноти, заборону катування вважають елементом звичаєвого міжнародного права, внаслідок існування широкого спектру нормативно-правових актів, що гарантують захист від катування, незалежно від того, чи є конкретна держава підписантом окремої конвенції, що забороняє катування, чи ні. Проте, існування різниці у підходах до визначення поняття «катування» на міжнародному та національному рівнях зумовлює складність практичного застосування універсальних гарантій та механізмів захисту від таких злочинних діянь.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання дослідження еволюції нормативно-правових стандартів протидії катуванню, гарантій та механізмів їх реалізації у системі міжнародного та національного права здійснювали такі вчені, як К.В. Катеринчук [1; 2], М.І. Бажанов [3], А.Ю. Замула [4], Є.Ю. Захаров [5] та інші.

Формулювання цілей статті. Метою статті є аналіз та порівняння підходів до визначення поняття катування у національному та міжнародному праві та визначення проблемних аспектів національної дефініції катування у контексті існуючих міжнародних стандартів.

Виклад основного матеріалу. З середини ХХ століття, світовою спільною приймається широка низка нормативно-правових актів, що засуджують та забороняють будь-які прояви катування. Проте, сама дефініція «катування» вперше була закріплена лише у 1975 з прийняттям Декларації про захист всіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поведження і покарання. Відповідно до змісту Декларації, катуванням вважається «будь-яка дія, за допомогою якої людині навмисно заподіюється сильний біль або страждання, фізичне чи розумове, з боку офіційної особи або за її підбурювання з метою отримання від неї або від третьої особи інформації або зізнань, покарання її за дії, які вона вчинила або у скоєнні яких підозрюється, або залякування її чи інших осіб» [6].

Зміст даної дефініції передбачає те, що безпосередній об'єкт злочину поділяється на основний безпосередній – здоров'я, та безпосередній додатковий – честь та гідність. З об'єктивної сторони злочин характеризується суспільно-небезпечним діянням у формі активної дії (включаючи як безпосереднє здійснення катування, так і підбурювання до вчинення такої дії), шкідливими наслідками, що виражаються у «сильному болі або стражданнях особи» та причинно-наслідковому зв'язку між ними. Суб'єктом злочину є «офіційна особа» або інші особи, що діють «за її підбурювання». Важливими елементами суб'єктивної сторони є вина у формі прямого умислу та мета, що полягає в «отриманні від особи, що піддається катуванню або від третьої особи інформації або зізнань, покаранні її за дії, які вона вчинила або у скоєнні яких підозрюється, або залякуванні її чи інших осіб».

Подальший розвиток підходів до визначення терміну «катування» варто пов'язувати з Конвенцією проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведження і покарання 1984 року, яка закріпила більш широкий підхід до визначення

поняття «катування». Спираючись на зміст Конвенції, під терміном «катування» варто розуміти «будь-яку дію, якою будь-якій особі навмисне заподіюються сильний біль або страждання, фізичне чи моральне, щоб отримати від неї або від третьої особи відомості чи визнання, покарати її за дії, які вчинила вона або третя особа чи у вчиненні яких вона підозрюється, а також залякати чи примусити її або третю особу, чи з будь-якої причини, що ґрунтується на дискримінації будь-якого виду, коли такий біль або страждання заподіюються державними посадовими особами чи іншими особами, які виступають як офіційні, чи з їх підбурювання, чи з їх відома, чи за їх мовчазної згоди» [7].

У порівнянні з дефініцією «катування» визначеною Декларацією, висвітлена у Конвенції дефініція поширила такі елементи складу злочину як, суб'єкт та суб'єктивна сторона та об'єктивна сторона встановивши, що суб'єкт катування включає в себе «державних посадових осіб чи інших осіб, які виступають як офіційні, чи з їх підбурювання, чи з їх відома, чи за їх мовчазної згоди», та визначивши, що катування може вчинюватися також із метою «дискримінації будь-якого виду». Водночас, принципово новим у визначенні «катування» варто вважати підхід щодо не обмеження злочинної діяльності лише вчиненням активних дій, а також включенням до об'єктивної сторони суспільно-небезпечного діяння пасивних дій у формі «надання мовчазної згоди», або пасивних бездіяльності, за умови, що таким посадовим особам було відомо про вчинення злочину.

Визначення катування як злочину проти людяності міститься у Статуті Міжнародного Кримінального Суду 1998 року. Спираючись на текст Статуту, «катуванням» варто вважати умисне заподіяння сильного болю або страждань, фізичних або психічних, особі, яка перебуває під вартою або під контролем обвинуваченого[8]. Але, хоча дефініція Статуту і поширює категорії осіб, що можуть зазнавати катування, внаслідок свого

правового статусу, вона є значно обмеженою за змістом. Це пояснюється по-перше відсутністю характеристики суб'єкта злочину, по-друге відсутністю мети і мотиву, як елементів характерних для суб'єктивної сторони катування.

Після ратифікації Україною Конвенції ООН проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поведінки та покарання (1984 р.) та Європейської Конвенції про запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність поведінки та покаранню (1987 р.) актуальним постало питання про імплементацію основних міжнародних стандартів захисту прав людини у національне законодавство. Першим етапом цього процесу стало проголошення основних цінностей демократичної та правової держави і невід'ємних прав людини у тексті Основного закону України – Конституції, що визначає базовою соціальною цінністю «людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку» [9]. Окрема увага забезпеченню права на повагу до гідності приділена у другому розділі Конституції. Так, відповідно до статті 28 Основного закону, право на повагу до гідності включає в себе заборону катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поведінки чи покарання.

Проте, регламентація прав людини у Основному Законі, ще не могла вважатися механізмом захисту таких прав, тому наступним кроком у розвитку системи правової протидії катуванню було встановлення особливого виду юридичної відповідальності за їх порушення. Таким чином, засудивши та заборонивши будь-які прояви катування, норми Конституції заклали фундамент для подальшої криміналізації такого діяння.

З прийняттям Кримінального Кодексу України (далі КК України) у 2001 році, вперше в національному законодавстві була закріплена дефініція «катування». Відповідно до якої, катуванням визнавалося

«умисне заподіяння сильного фізичного болю або фізичного чи морального страждання шляхом нанесення побоїв, мучення або інших насильницьких дій з метою спонукати потерпілого або іншу особу вчинити дії, що суперечать їх волі» [10]. Проте така дефініція не повною мірою відповідала міжнародним стандартам, зокрема Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поводження і покарання, що і стало причиною внесення змін до поданої статті у 2005 році [11]. Проте, згадані зміни передбачали лише введення двох нових кваліфікуючих обставин складу злочину, а дефініцію залишали в редакції 2001 року. І хоча, введені кваліфікуючі обставини розширювали характеристику складу злочину катування, дефініція первинної редакції все ще була недосконалою.

У квітні 2008 досліджувана норма знову зазнала змін. На цей раз зміни передбачали скорочення переліку кваліфікуючих обставин, у порівнянні з редакцією 2005 року та доповнення дефініції катування, що лишалася незмінною з 2001. Відповідно до внесених змін, під катуванням законодавець розумів «умисне заподіяння сильного фізичного болю або фізичного чи морального страждання шляхом нанесення побоїв, мучення або інших насильницьких дій з метою примусити потерпілого чи іншу особу вчинити дії, що суперечать їх волі, у тому числі отримати від нього або іншої особи відомості чи визнання, або з метою покарати його чи іншу особу за дії, скоєні ним або іншою особою чи у скоєнні яких він або інша особа підозрюється, а також з метою залякування чи дискримінації його або інших осіб» [12].

Останні зміни до 127 статті Кримінального кодексу України були внесені у 2009 році і передбачали викладення пункту 2 статті у редакції: «Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості, - караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років [13]».

Оскільки злочин катування є порівняльно новим для національного законодавства, на шляху його генези ми спостерігали зміни у підходах до його розуміння в Кримінальному Кодексі, що негативно впливало як на практику застосування таких положень законодавства, так і на праворозуміння. При характеристиці злочину катування, спираючись на первинну версію статті 127 КК України, варто почати з того, що загальним об'єктом катування визнавалися усі суспільні відносини, що охороняються Кримінальним Кодексом України, родовим – суспільні відносини, щодо охорони права на життя та здоров'я особи, безпосереднім основним – здоров'я особи, а оскільки катування є двооб'єктним злочином, то обов'язковим безпосереднім додатковим об'єктом визначалися воля, честь та гідність особи. З об'єктивної сторони злочин характеризувався діянням у формі активних дій – нанесенням побоїв, мучень або вчиненням інших насильницьких дій, шкідливими наслідками - сильним фізичним болем або фізичним чи моральним стражданням потерпілого, та причинно-наслідковим зв'язком між такими протиправними діями і шкідливими наслідками. Наявність обов'язкових шкідливих наслідків, визначала матеріальний склад даного злочину. Суб'єкт злочину катування визначався загальним, тобто суб'єктом даного злочину могла бути будь-яка особа, яка досягла 16-річного віку і щодо якої відсутні обставини, що виключають кримінальну відповідальність. З суб'єктивної сторони злочин характеризувався виною у формі прямого умислу та метою - спонукати потерпілого або іншу особу вчинити дії, що суперечать їх волі. Кваліфікуючими ознаками злочину були вчинення злочину повторно або за попередньою змовою групою осіб.

Редакція статті «Катування» від 2005 року мала ідентичний об'єкт, об'єктивну сторону та суб'єкт, проте з суб'єктивної сторони, окрім вини у формі прямого умислу, злочин характеризувався такими таким елементом, як мета, що була істотно поширеною у порівнянні з редакцією 2001 року.

Метою злочину визнавалося спонукання потерпілого або іншої особи вчинити дії, що суперечать їх волі, в тому числі отримання від нього або іншої особи інформації, свідчень або визнання, покарання за його дії, які він скоїв або у скоєнні яких підозрюється, або залякування його або інших осіб. Перелік кваліфікуючих обставин, окрім вчинення злочину повторно або за попередньою змовою групою осіб, доповнюється ще двома, а саме: вчинення злочину працівником правоохоронного органу та вчинення злочину працівником правоохоронного органу, що призвели до загибелі людини. В пояснювальній записці до законопроекту, яким були внесені зміни до статті 127 КК України [14], вказувалося що необхідність поширення кваліфікуючих обставин зумовлена «даними Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, міжнародних організацій, численними повідомленнями засобів масової інформації» щодо фактів катування затриманих та заарештованих осіб працівниками правоохоронних органів в Україні.

У 2008 році досліджувана норма зазнала чергової редакції, що у контексті характеристики складу злочину передбачала зміни зокрема для елементів суб'єктивної сторони злочину. Вина так само визначалася у формі прямого умислу, проте мета була поширена, шляхом додавання до тексту редакції 2005 року фрази «а також з метою залякування чи дискримінації його або інших осіб». З переліку кваліфікуючих обставин було виключено такі умови, як вчинення злочину працівником правоохоронного органу та вчинення злочину працівником правоохоронного органу, що призвели до загибелі людини. А до кваліфікуючих обставин: вчинення злочину повторно або за попередньою змовою групою осіб, що залишалися незмінними з первинної редакції було додано кваліфікуючу обставину «вчинення злочину службовою особою з використанням свого службового становища».

Остання редакція досліджуваної норми відбулася у 2009 році. Зміни були внесені частини другої статті і передбачали вилучення з переліку кваліфікуючих обставин положень, щодо вчинення злочину службовою особою з використанням службового становища, а отже, і ліквідацію інституту спеціального суб'єкту злочину катування. Водночас список кваліфікуючих обставин доповнювався положенням про вчинення злочину з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості. У супровідній записці такі зміни обґрунтовувалися поширенням «расової нетерпимості та ксенофобії», діяльністю груп, що сповідують расистські принципи [15], проте причина втрати чинності положеннями щодо вчинення злочину службовою особою не наводилася. Більше того, фактичні обставини, що зумовили запровадження таких кваліфікуючих обставин не зникли.

На сучасному етапі, однією з основних перешкод до створення та реалізації в Україні ефективного механізму протидії катуванню є сама дефініція «катування», що міститься у Кримінальному Кодексі України. Системний аналіз підходів до визначення поняття «катування» у національному та міжнародному праві значною мірою різниться. Римський Статут Міжнародного Кримінального Суду, положення про можливість ратифікації якого містяться в Конституції України, та Кримінальний Кодекс України по-різному підходять до визначення об'єкту даного злочину. За Статутом катування визнається злочином проти людяності, а в національному законодавстві – злочином проти життя та здоров'я. У контексті правової протидії катуванню та притягнення осіб до відповідальності така невідповідність, по суті, не буде становити значних перешкод, проте при розгляді відповідності понятійно-категоріального апарату національного права, Статуту МКС виникає ряд теоретичних проблем, які можуть суттєво ускладнити процес «визнання юрисдикції Міжнародного кримінального суду на умовах визначених Римським статутом Міжнародного кримінального суду» [8].

Дефініція «катування», закріплена у Декларації про захист всіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поведінки і покарання більш обмежено підходить до характеристики суб'єкта, та суб'єктивної сторони злочину. Так, у національному законодавстві суб'єкт є загальний, на противагу «офіційним особам» або іншим особи, що діють «за їх підбурювання» відповідно до Декларації[6]. Розширюючи суб'єктний склад злочину національний законодавець фактично охоплює ширший спектр злочинних діянь, які внаслідок цього стають караними, проте абсолютно не розрізняє катування, що вчиняється загальним суб'єктом з метою залякування чи дискримінації та катування, що здійснюється державними посадовими особами або іншими особами, що виступають, як офіційні. Катування, що здійснюється спеціальним суб'єктом має значно вищий ступінь суспільної небезпечності з урахуванням того, що при вчиненні таких дій спеціальний суб'єкт користується своїм завідомо вищим становищем у порівнянні з потерпілим, а також того, що спеціальний суб'єкт, який представляє державу, діючи протиправно дискредитує сам інститут держави.

Існують невідповідності і між підходами до визначення поняття катування, що викладені у Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність видів поведінки і покарань та Кримінальному Кодексі України, що стосуються таких елементів складу злочину, як суб'єкт та об'єктивна сторона. Відповідно до статті 127 КК України суб'єкт злочину катування є загальним, в той час як Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність видів поведінки і покарань передбачає, що злочин вчиняється «державними посадовими особами чи іншими особами, які виступають як офіційні» [7]. Хоча у редакціях статті 127 Кримінального Кодексу України 2005 та 2008 років й існували такі кваліфікуючі обставини як вчинення злочину «працівниками правоохоронних органів»

та вчинення злочину «службовою особою з використанням свого службового становища», вони втратили чинність з наступними редакціями.

Також варто зазначити, що зміст поняття «катування», відображений у Кримінальному Кодексі України, характеризується виключно як активна поведінка, тобто – дія, тоді як у Конвенції «катування» визначається також як бездіяльність, завдяки вживанню словосполучення «... чи з їх мовчазної згоди» [7]. Отже, в національному законодавстві термін «катування» має вужче значення, адже не охоплює пасивної злочинної поведінки, про яку йдеться у ст. 1 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність видів поводження і покарань. Таким чином визнані міжнародним співтовариством протиправні дії лишаються поза увагою нашої держави, тобто їх вчинення опосередковано допускається на території України.

Такий стан речей є очевидно недопустимим з урахуванням того, що Україна, ратифікувавши Конвенцію, взяла на себе зобов'язання протидіяти такому злочинному явищу. Так, для вирішення даної проблеми варто перш за все, варто почати з самої дефініції катування, що міститься у Кримінальному Кодексі України. Безумовно, варто закріпити у національному законодавстві положення щодо визнання катування діянням, як це передбачено у ратифікованій Україною Конвенцією проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність видів поводження і покарання, адже підхід до визначення злочину катування, що знаходить своє відображення у КК України, є обмежувальним і фактично легалізує діяння, що здійснюється у формі пасивної бездіяльності на території України.

Стосовно спеціального суб'єкта злочину, варто звернути увагу на те, що мета передбачена статтею 127 КК України, зокрема отримати від потерпілого або іншої особи відомості чи визнання, або з метою покарати його чи іншу особу за дії, скоєні ним або іншою особою чи у скоєнні яких

він або інша особа підозрюється, притаманні спеціальному суб’єкту злочину, проте така мета як залякування чи дискримінація може реалізовуватися і загальним суб’єктом. З огляду на вищезазначене, доречним було б внесення до переліку кваліфікуючих обставин – вчинення злочину державними посадовими особами чи іншими особами, які виступають як офіційні. Такі зміни дозволять не лише розмежовувати катування, вчинені загальним та спеціальним суб’єктом, та встановити різні санкції за їх вчинення, а й сприятимуть уникненню колізій між кваліфікованим складом злочину побої та мордування, «вчинені з метою залякування потерпілого чи його близьких» (ч.2 ст.126 КК України); «примушування давати показання», «поєднане із застосуванням насильства або із знуцанням над особою» (ч.2 ст.373 КК України); «перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу, що супроводжувалися насильством або погрозою застосування насильства» (ч.2 ст.365 КК України).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Існуючий підхід до розуміння поняття “катування” у Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність видів поведження і покарання та підхід, що відображений у ч. 1 ст. 127 КК України мають ряд суттєвих невідповідностей у контексті основних елементів складу даного злочину. Так, зокрема, принципово різними є підходи до визначення того, яким є суб’єкт, та об’єктивна сторона злочину. Суттєва обмеженість національного підходу до визначення поняття катування полягає першочергово у тому, що катування визначається виключно як активна дія, тоді як у Конвенції за рахунок наявності словосполучення “чи з їх мовчазної згоди”, презумується, що аналізоване діяння може бути вчинене також у формі бездіяльності, тобто пасивним способом. Водночас, національне законодавство розширено підходить до визначення суб’єктного складу даного злочину, хоча

передбачена статтею 127 КК України мета - отримати відомості чи визнання, покарати особу за дії, скоєні нею або іншою особою чи у скоєнні яких вона або інша особа підозрюється – можуть стосуватися виключно спеціального суб'єкта. Проте за рахунок наявності у складі суб'єктивної сторони також такої альтернативної мети, як «залякування та дискримінація» - очевидно, що така мета може бути притаманна злочину, вчиненому будь-яким загальним суб'єктом. У контексті даного питання, проблема полягає у тому, що відсутність положення про вчинення катування спеціальним суб'єктом - "державними посадовими особами чи іншими особами, які виступають як офіційні" за аналогом з Конвенцією 1984 року – передбачає однакову відповідальність і у разі вчинення злочину загальним суб'єктом і спеціальним, проте ступінь суспільної небезпеки діяльності останнього є значно вищим, оскільки такий суб'єкт діє від імені держави.

Література

1. Катеринчук К.В. Відмежування катування від суміжних складів злочину / К.В. Катеринчук // Право України. — 2005. — № 9. — С. 59–62.
2. Катеринчук Катерина Володимирівна. Кримінально-правові та кримінологічні заходи запобігання катуванню : автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.08 / Катерина Володимирівна Катеринчук . – Київ : Б.в., 2010 .
3. Бажанов М. Й. Уголовное право Украины. Общая часть. - Днепропетровск, 1992. – С. 415.
4. Замула А. Ю. Застосування норм міжнародного права щодо заборони катування та їх імплементація в законодавство України / А. Ю. Замула // Актуальні проблеми держави і права. - 2014. - Вип. 73. - С. 227-233.

5. Євген Захаров. Маски-шоу в Одеському СІЗО / Права людини. Інформаційний портал Харківської правозахисної групи [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://khp.org/index.php?id=1503423869>
6. Декларація про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поведінки і покарання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_084/
7. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поведінки і покарання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_085
8. Римський статут міжнародного кримінального суду – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_588
9. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/>
10. Стаття 127 Кримінального кодексу України (редакція від 05.04.2001) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/234114/ed20010405/page3?nreg=234114&ed=20010405&find=3&text=127&x=0&y=0#w11/>
11. Стаття 127 Кримінального кодексу України (редакція від 12.01.2005) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/234114/ed20050216/page3?nreg=234114&ed=20050216&find=3&text=127&x=0&y=0#w11/>
12. Стаття 127 Кримінального кодексу України (редакція від 15.04.2008) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/234114/ed20080507/page3?nreg=234114&ed=20080507&find=3&text=127&x=0&y=0#w11/>
13. Стаття 127 Кримінального кодексу України (редакція від 05.11.2009) [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/234114/ed20091208/page3?nreg=234114&ed=20091208&find=3&text=127&x=0&y=0#w11/>

14. Пояснювальна записка до проекту Закону України „Про внесення змін та доповнень до деяких законів України (щодо посилення правового захисту громадян та запровадження механізму реалізації конституційних прав громадян на підприємницьку діяльність, особисту недоторканість, безпеку, повагу до гідності особи, правову допомогу, захист)” від 07.07.2003 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=15546&pf35401=38607/>
15. Супровідна записка 28.03.2008. до проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України (щодо відповідальності за злочини з мотивів расової національної чи релігійної нетерпимості)» – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=32154&pf35401=119972/>

References

1. Katerynchuk K.V. Vidmezhuвання katuvannya vid sumizhnykh skladiv zlochynu [The delimitation of torture from the adjacent offenses]. Pravo Ukrainy, 2005, no 9, pp. 59–62.
2. Katerynchuk Kateryna Volodymyrivna. Kryminaljno-pravovi ta kryminologichni zakhody zapobighannya katuvannju [Criminal and criminological measures to prevent torture] : avtoref. dys. kand. juryd. nauk: 12.00.08. Kyjiv : B.v., 2010.
3. Bazhanov M. Y. Ugolovnoe pravo Ukrainy. Obschaya chast [Criminal law of Ukraine. The general part]. Dnepropetrovsk. 1992, 415 p.
4. Zamula A. Ju. Zastosuvannya norm mizhnarodnogho prava shhodo zaborony katuvannya ta jikh implementacija v zakonodavstvo Ukrainy [Application of

- the norms of international law on the prohibition of torture and their implementation in Ukrainian legislation]. Aktualjni problemy derzhavy i prava. 2014. Vyp. 73. 227-233 pp.
5. Jevghen Zakharov. Masky-shou v Odesjkomu SIZO. Prava ljudyny. Informacijnyj portal Kharkivs'koji pravozakhysnoji ghrupy Available at: <http://khpg.org/index.php?id=1503423869>
  6. Deklaracija pro zakhyst usikh osib vid katuvanj ta inshykh zhorstokykh, neljudsjykykh abo prynyzhujuchykh ghidnistj vydiv povodzhennja i pokarannja. [Declaration on the Protection of All Persons from Being Subjected to Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment]. Available at: <http://www.un-documents.net/a30r3452.htm>
  7. Konvencija proty katuvanj ta inshykh zhorstokykh, neljudsjykykh abo prynyzhujuchykh ghidnistj vydiv povodzhennja i pokarannja. [Convention against torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment]. Available at: <https://treaties.un.org/doc/publication/unts/volume%201465/volume-1465-i-24841-english.pdf/>
  8. Ryms'kyj statut mizhnarodnogho kryminal'nogho sudu. [Rome Statute Of The International Criminal Court]. Available at: http://legal.un.org/icc/statute/99_corr/cstatute.htm
  9. Konstytucija Ukrajiny. [The Constitution Of Ukraine]. Available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/>
  10. Stattja 127 Kryminal'nogho kodeksu Ukrajiny (redakcija vid 05.04.2001). [Article 127 of the Criminal Code of Ukraine (as amended on April 5, 2001)]. Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/234114/ed20010405/page3?nreg=2341-14&ed=20010405&find=3&text=127&x=0&y=0#w11/>
  11. Stattja 127 Kryminal'nogho kodeksu Ukrajiny (redakcija vid 12.01.2005). [Article 127 of the Criminal Code of Ukraine (as amended on January 12,

- 2005)]. Available at:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/234114/ed20050216/page3?nreg=2341-14&ed=20050216&find=3&text=127&x=0&y=0#w11/>
12. Stattja 127 Kryminaljnogho kodeksu Ukrajiny (redakcija vid 15.04.2008). [Article 127 of the Criminal Code of Ukraine (as amended on April 15, 2008)]. Available at:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/234114/ed20080507/page3?nreg=2341-14&ed=20080507&find=3&text=127&x=0&y=0#w11/>
13. Stattja 127 Kryminaljnogho kodeksu Ukrajiny (redakcija vid 05.11.2009). [Article 127 of the Criminal Code of Ukraine (as amended on November 5, 2009)]. Available at:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/234114/ed20091208/page3?nreg=2341-14&ed=20091208&find=3&text=127&x=0&y=0#w11/>
14. Pojasnjuvaljna zapyska do proektu Zakonu Ukrajiny "Pro vnesennja zmin ta dopovnenj do dejakykh zakoniv Ukrajiny (shhodo posylennja pravovogho zakhystu ghromadjan ta zaprovadzhennja mekhanizmu realizaciji konstytucijnykh prav ghromadjan na pidpryjemnycjku dijalnistj, osobystu nedotorkanistj, bezpeku, povaghu do ghidnosti osoby, pravovu dopomoghu, zakhyst)" vid 07.07.2003. [Explanatory note to the draft Law of Ukraine "On Amendments and Additions to Some Laws of Ukraine (on strengthening the legal protection of citizens and introduction of a mechanism for the implementation of the constitutional rights of citizens to entrepreneurial activity, personal integrity, security, respect for the dignity of a person, legal assistance, protection) "dated 07.07.2003]. Available at:
<http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=15546&pf35401=38607/>
15. Suprovidna zapyska 28.03.2008. do proektu Zakonu Ukrajiny «Pro vnesennja zmin do Kryminaljnogho kodeksu Ukrajiny (shhodo vidpovidaljnosti za zlochyny z motyviv rasovoji nacionaljnoji chy

religijnoji neterpymosti)». [Accompanying note 28.03.2008. to the draft Law of Ukraine "On Amendments to the Criminal Code of Ukraine (regarding liability for crimes on grounds of racial or ethnic or religious intolerance)"]. Available at:

<http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=32154&pf35401=119972/>